

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

U2025/01067

Yttrande över delbetänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44)

Skolväsendets överklagandenämnd (nämnden) lämnar följande synpunkter på det som föreslås i delbetänkandet.

Konsekvenser för nämnden

Förslagen i delbetänkandet kan till viss del påverka hur nämnden bedömer ärenden om särskilt stöd, särskilt gällande beslut om särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning och anpassad studiegång. Nämnden ser dock inte att förändringarna skulle medföra några svårigheter för nämnden. Nämnden förväntar sig inte heller att förslagen skulle leda till någon större förändring i nämndens ärendeströmning.

Ta bort krav på särskilda skäl för placering i särskild undervisningsgrupp och enskild undervisning (Avsnitt 6.7)

I delbetänkandet anges att det framkommit i bl.a. intervjuer med rektorer att nuvarande bestämmelser om särskilda skäl inte utgjort något hinder för beslut om placering i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning. Utifrån nämndens erfarenhet av att pröva överklaganden av dessa beslut, delar nämnden den bild som rektorerna framfört. Kraven på särskilda skäl tycks inte hindra rektorer från att besluta om att särskilt stöd ska ges i dessa former när rektorerna bedömt att eleven i fråga är i behov av stödformen. Nämnden har inte heller i sin egen tillämpning av bestämmelsen funnit att det finns någon större diskrepans mellan de fall där särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning bedöms tillgodose elevernas behov och de fall där det kan anses finnas särskilda skäl. Bedömningen om vad som utgör särskilda skäl är relativt öppen och det är naturligt att där lägga stor vikt vid elevens behov. Om nämnden finner att elevens behov av särskilt stöd bäst kan tillgodoses i särskild undervisningsgrupp brukar nämnden i regel även bedöma att det föreligger särskilda skäl.

Nämnden kan därför inte, utifrån den erfarenhet nämnden har, se att förslaget skulle leda till någon större förändring i antalet eller vilka elever som ges särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp eller enskilt. Trots detta ser nämnden positivt på förslaget och anser att det är önskvärt att tydliggöra att det är elevens behov som ska vara styrande för om eleven ska ges särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp eller enskilt.

Anpassad studiegång i sista hand (Avsnitt 6.8.1)

Nämnden ser positivt på att beslut om anpassad studiegång endast ska få fattas om andra former av särskilt stöd är uttömda eller bedömts som olämpliga. Nämnden finner dock att den föreslagna lydelsen av 3 kap. 12 § inte helt stämmer överens med utredningens överväganden. Den föreslagna lydelsen antyder att det krävs att andra former av särskilt stöd har testats. Enligt betänkandet ska det dock även vara möjligt besluta om anpassad studiegång om andra former av särskilt stöd inte testats men bedömts vara olämpligt.

Nämnden vill därför föreslå en alternativ lydelse av tillägget i 3 kap. 12 §:

Ett sådant beslut får fattas om elevens behov inte kan tillgodoses genom andra former av särskilt stöd.

Med formulering ovan framgår det tydligare att det antingen krävs att andra former av särskilt stöd testats eller att andra former av särskilt stöd bedömts vara olämpliga.

Beslut om stödundervisning ska inte gå att överklaga (Avsnitt 6.5.3)

Nämnden instämmer i utredningens bedömning gällande att beslut om stöd-undervisning inte ska kunna överklagas och tillstyrker förslaget i denna del.

Utredning om särskilt stöd ska ske tidigare (Avsnitt 6.6.2)

Nämnden tillstyrker förslaget att det inte ska finnas något krav på att elever ska ges annat stöd innan rektorn ser till att inleda en utredning av elevens behov av särskilt stöd. Denna ordning är i linje med att elevens behov ska vara styrande för arbetet med stödinsatser.

Extra anpassningar, ledning och stimulans och stödundervisning (Avsnitt 6.1, 6.3 och 6.5)

Nämnden har inget att erinra mot förslaget att avskaffa bestämmelserna om extra anpassningar. Enligt utredningens bedömning har reglerna om extra anpassningar lett till en överdriven individualisering av undervisningen vilket kan leda till en försämring av undervisningen i sin helhet. Vidare uppges i betänkandet att detta i sin tur kan leda till orimliga krav på lärarna i fråga om vad de kan förväntas

åstadkomma inom ramen för den ordinarie undervisningen. Detta särskilt i fall där många elever i samma klass är i behov av extra anpassningar.

Det stöd som enligt nuvarande reglering räknas som extra anpassningar ska enligt förslaget, beroende på stödets art, anses ingå i en av följande två kategorier: 1) stödundervisning eller 2) sådant stöd som ingår i lärarens undervisning inom ramen för ledning och stimulans. Den undervisande läraren kommer fortsatt att ansvara för att ge det stöd som avses under 2). Stöd i form av stödundervisning (kategori 1) ska organiseras i en sådan form att den inte ges av en lärare som samtidigt leder den ordinarie undervisningen. Huruvida förslagen i betänkandet i praktiken kommer avlasta läraren som bedriver den ordinarie undervisningen beror därmed på denna kategorisering. Nämnden efterfrågar därför, i den mån det är möjligt, ytterligare förtydliganden av vad för stöd som ska ges i form av stödundervisning och vad som ska ges av läraren i den ordinarie undervisningen inom ramen för ledning och stimulans.

Gällande detta vill nämnden också framföra att gränsdragningen mellan olika stödformer rimligtvis borde bygga på hur stora behoven är och på hur behoven bäst kan tillgodoses, och inte enbart på typen av stöd det är fråga om. Om en elev sporadiskt är i behov av enskilda och extra tydliga förklaringar kan det tillgodoses inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om behoven är större och läraren bedömer att det inte finns möjlighet att ge eleven extra tydliga förklaringar utan att det försämrar undervisningen i sin helhet, kan förklaringarna möjligtvis ges som stödundervisning. I det fall en elev har ett långvarigt och omfattande behov av extra tydliga förklaringar i hela skolsituationen bör behovet i stället tillgodoses genom särskilt stöd.

Stödundervisning parallellt med eller utöver ordinarie undervisning (Avsnitt 6.5)

Särskilt stöd får enligt 3 kap. 8 § skollagen (2010:800) ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som ett komplement till denna. Det innebär att särskilt stöd i vissa fall kan ersätta ordinarie undervisning. Eleven ska i sådana fall inte delta i den ordinarie undervisningen utan ska i stället få undervisning i form av särskilt stöd.

I förslaget så anges det att stödundervisning ska vara ett komplement till den ordinarie undervisningen. Till skillnad från särskilt stöd ska stödundervisning alltså aldrig utgöra ett substitut för ordinarie undervisning. I betänkandet nämns att stödundervisningen – som kompletterar den ordinarie undervisningen – kan ges parallellt med eller utöver ordinarie undervisning. Nämnden finner dock att denna distinktion är otydlig, och att det i synnerhet är svårt att förstå vad som menas med att stödundervisningen ska ges parallellt med ordinarie undervisning. Ska eleven då ges både stödundervisning samt ordinarie undervisning samtidigt? Vad innebär det i praktiken?

Dnr 2025:976

Mot ovanstående bakgrund efterfrågar nämnden ett förtydligande av distinktionen mellan stödundervisning som ges parallellt med kontra utöver ordinarie undervisning.

På Överklagandenämndens vägnar

 Magnus Åhammar

Signerat av: Magnus Åhammar

Yttrandet har beslutats av Magnus Åhammar, vice ordförande i nämnden, samt Claes Mårtensson, Ann-Charlotte Smedler Drake, Greger Bååt, Elisabeth Fernell och Eva Ekstedt Salzmänn. Kanslichefen Anna-Karin Lundgren och juristen Emil Karlsson har även varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Kopia till

u.s.remissvar@regeringskansliet.se